

STUDIUL MATERIALULUI FAUNISTIC PROVENIT DIN AȘEZAREA ENEOLITICĂ DE LA MĂRIUȚA (JUD. CĂLĂRAȘI)

Dragoș Moise

Așezarea în discuție se află situată la 250 m nord-est de satul Măriuța, pe o limbă de pământ din terasa râului Mostiștea. Săpăturile întreprinse aici de către regretatul Mihai Șimon între anii 1984-1990 au pus în evidență existența a două straturi arheologice aparținând culturii Gumelnița¹. În anul 2000 săpăturile de la Măriuța au fost reluate de către Valentin Parnic și Eugen Paveleț, fiind cercetat nivelul superior, cu încadrare Gumelnița B1, de unde provine și materialul faunistic ce face subiectul articolului de față².

Materialul faunistic se compune majoritar din resturi osteologice de mamifere (876 de resturi, din care 529 au putut fi determinate), cuprinzând și câteva resturi ale altor grupe de animale, cum ar fi: pești (o vertebră precaudală 7 de *Silurus glanis* – somn, M1=33,5 mm, ce a aparținut unui individ cu o lungime totală de 1,871 m și o greutate de 44 kg³), chelonieni (un fragment de carapace de *Emys orbicularis* - broască țestoasă de apă) și păsări (un fragment de tarsometatars ce a aparținut unei păsări de talie mare).

Se cuvine aici să amintim și cele 7 resturi osteologice umane descoperite izolat (o vertebră toracală, două vertebre lombare, două tibii, un peroneu și un astragal), ce par a proveni de la același individ, tânăr, cu vârsta de sub 25 de ani (vertebrele lombare nu sunt epifizate). Oasele în cauză sunt sparte, neprezentând incizii de dezarticulare/descărnare, nici rosături sau impresiuni dentare, drept pentru care nu putem subscrie ipotezei unui presupus canibalism ritual, putând proveni de la vreun mormânt deranjat din vechime.

Studiul resturilor osteologice de mamifere a condus la identificarea celor 5 specii domestice caracteristice epocii: bou (*Bos taurus*), oaie (*Ovis aries*), capră (*Capra hircus*), porc (*Sus domesticus*), câine (*Canis familiaris*), precum și a 6 specii sălbatice: cal (*Equus* cf. *caballus*), bour (*Bos primigenius*), cerb (*Cervus elaphus*), căprior (*Capreolus capreolus*), mistreț (*Sus scrofa attila*), vulpe (*Vulpes vulpes*). Tabelul 1 prezintă distribuția fragmentelor osoase pe specii; repartitia numărului de resturi (NR) și a numărului minim de indivizi (NMI) fiind redată în tabelul 2 și reprezentată grafic în figurile 1 și 2.

Cu câteva excepții (și amintim aici cele 7 fragmente osoase cu urme de prelucrare⁴, cele câteva fragmente de corn de cerb care la rândul lor ar putea proveni de la niște unelte sau ar putea fi deșeuri de prelucrare), resturile osteologice de mamifere se încadrează în categoria deșeurilor menajere, de bucătărie, prezentând caracteristici tipice: urme de dezarticulare/descărnare/tranșare, urme de ardere, rosături și impresiuni dentare. Semnalăm prezența a 3 resturi osoase cu patologie; descrierea lor o vom face pe viitor, într-un articol mai amplu asupra acestui subiect.

În cele ce urmează vom trece la prezentarea materialului osteologic de mamifere, în încercarea de a contura unele aspecte ale economiei animaliere a comunității gumelnițene de la Măriuța.

Mamiferele domestice

Bos taurus. Bovinele domestice au cea mai bună reprezentare, atât ca număr de resturi cât și ca număr minim de indivizi. Oasele lor se caracterizează în general prin robustețe, în cadrul lotului fiind prezente însă și câteva (în speță elemente ale acropodului) provenind de la exemplare gracile. Nu s-a păstrat nici un os lung întreg, pe baza dimensiunilor cărora să se fi putut reconstitui înălțimea la greabăn. Evidențiem prezența a trei procese cornulare, două de tip *brachyceros* și unul de tip *primigenius*, care au putut fi analizate și biometric (tab. 4).

Determinarea vârstelor de sacrificare, pe baza erupției/uzurii dentare și a epifizării oaselor a condus la observarea faptului că juvenilii⁵ dețin cel mai mare procent (tab. 3, fig. 3). Din cei 18 indivizi estimați, doar șase au putut fi folosiți drept reproducători⁶, putându-și aduce astfel aportul la economia comunității și prin progenitură.

Ovicaprinele (*Ovis aries* și *Capra hircus*). După cum am văzut, au fost identificate ambele genuri. Resturile osoase care au putut fi determinate ca aparținând cu certitudine genului *Ovis* sunt mai numeroase decât cele ale genului *Capra*. Același lucru îl întâlnim și raportat la numărul minim de indivizi estimat. Nu ne putem pronunța dacă aceasta reflectă situația reală din cadrul turmei, fiind cunoscute limitele diferențierii celor două genuri pe baza scheletului.

Nu sunt sesizabile diferențe dimensionale pregnante între oasele de oaie și cele de capră. În general ovicaprinele de la Măriuța aveau o conformație gracilă, fapt confirmat și de datele osteometrice (tab. 5-7). Prezența unui humerus întreg de capră a permis reconstituirea unei înălțimi la greabăn pentru această specie (coeficient Schramm): 58,1 cm.

Semnalăm, în cadrul lotului de resturi osoase de *Capra hircus*, prezența unui proces cornular de mascul, de tip *aegagrus*, ce a putut fi dimensionat. Tipul celorlalte trei piese (tab. 6) n-a putut fi determinat, deoarece măsurătorile au fost efectuate pe resturile de proces cornular ce au rămas atașate de craniu, după retezarea lor înspre bază. Și pentru *Ovis aries* dispunem de două fragmente de craniu (unul de femelă, celălalt de mascul) cărora le-au fost retezate procesele cornulare de la bază, motiv pentru care, din păcate, acestea din urmă n-au mai putut fi dimensionate, nici măcar parțial.

Determinarea vârstelor de sacrificare pe ansamblul ovicaprinelor (în principal pe baza erupției/uzurii dentare) a condus la observarea faptului că juvenilii și subadultii dețin procente egale, având cea mai mare pondere (tab. 3, fig. 3). Din cei 16 indivizi ipotetici, nouă au putut fi folosiți drept reproducători⁷.

Sus domesticus. Determinarea vârstelor a condus la observarea faptului că subadultii au cea mai mare pondere (tab. 3, fig. 3), fiind sacrificați probabil în funcție de cerințele alimentare de moment. Se remarcă prezența unui fragment de mandibulă ce a aparținut unei femele de 5-6 ani, care probabil a fost ținută până la această vârstă în scopuri de reproducere.

Datele metrice sunt prezentate în tab. 8.

Canis familiaris. Este reprezentat în lotul faunistic atât în mod direct, prin cele 13 resturi ce au aparținut la minim trei indivizi (un infans și doi adulți), cât și indirect, prin rosăturile și impresiunile dentare lăsate pe oase.

Interesant de semnalat este faptul că pe un femur de câine, cam pe la jumătatea diafizei, pe fața internă, se observă incizii de descărnare (fig. 7), fapt ce atestă că și în așezarea de la Măriuța carnea de câine era folosită în alimentație. Situații similare, în care câinele era folosit și în scopuri alimentare s-au întâlnit și în alte așezări gumelnițene cum ar fi Hârșova⁸, Bordușani⁹ și Vitănești¹⁰. Probabil chinofagia era mai larg răspândită în cadrul comunităților gumelnițene de pe teritoriul României, faptul că nu a mai fost semnalată până acum pentru aceste populații putând fi pusă și pe seama faptului că oasele de câine (și-n special acelea din așezările unde dețin procente mari) nu au fost studiate foarte atent, și din punct de vedere tafonomic. Astfel, numărul mare de oase de câine (descoperite printre celelalte resturi menajere) din unele așezări, cum este și cea de la Căscioarele¹¹, ar trebui să dea de gândit privind utilizările alternative ale acestui animal.

Datele metrice (tab. 9) corespund cu cele din alte așezări gumelnițene, încadrând câinii de la Măriuța în așa-zisul tip “palustris”, de talie mică, caracteristic epocii.

Mamiferele sălbatice

Equus cf. caballus. Calul este prezent în materialul osteologic cu zece resturi, provenind probabil toate de la același individ, de cca 4,5 ani (după uzura incisivilor).

Datele metrice sunt prezentate în tab. 10.

Bos primigenius. Bourului îi aparțin șase resturi (patru ale scheletului cefalic și două ale celui axial), provenite probabil de la același individ, adult.

Cervus elaphus. Pe baza resturilor osoase de cerb prezente în lot au fost estimați minimum patru indivizi: un juvenil, un subadult de până-n 2 ani (criteriu: metacarp neepifizat) și doi adulți de peste 3 ani (criteriu: două tibii stângi epifizate proximal).

Datele metrice sunt prezentate în tab. 11.

Capreolus capreolus. Cele cinci resturi osoase de căprior au aparținut la doi indivizi: un subadult și un adult.

Datele metrice sunt prezentate în tab. 12.

Sus scrofa attila. Pentru mistreț au fost estimați minimum cinci indivizi, după cum urmează: trei juvenili (doi de 8-10 luni, unul de 14-16 luni), un subadult de circa 3 ani și un un matur de peste 7 ani.

Pe baza dimensiunilor unui metacarpian IV și a unui astragal s-a reușit reconstituirea taliei (coeficienți Teichert), aceasta fiind de 102,6, respectiv 105,8 cm (tab. 13).

Vulpes vulpes. Cele trei resturi osoase de vulpe au aparținut la doi indivizi: un subadult și un adult.

Datele metrice sunt prezentate în tab. 14.

Date de tafonomie

Figurile 4-6 redau schematic, pentru mamiferele domestice, urmele lăsate pe oase, rezultate în cursul operațiilor ce au ca scop final porționarea animalelor sacrificate pentru

consumul alimentar. (Liniile groase indică locul unde oasele au fost sparte/retezate, folosindu-se unelte puternice, de tip topor; liniile subțiri indică locul unde au fost observate incizii lăsate pe oase de unelte tăioase fine, de tip lamă de silex).

În cele ce urmează vom face o succintă prezentare a etapelor “de măcelărie” care au lăsat urme pe resturile osoase ale animalelor domestice de la Măriuța.

Jupuirea. Urme rezultate în urma jupuirii animalelor au fost observate doar la bovine și ovicaprine. La bovine sunt decelabile incizii fine la nivelul premaxilarelor, al coastelor (în treimea superioară și cea mediană) și al metacarpului, cam pe la jumătatea diafizei. La ovicaprine s-au observat incizii de jupuire doar pe metacarp, înspre extremitatea distală. O operație efectuată atât în vederea jupuirii, cât și probabil pentru detașarea tecii cornului era și retezarea coarnelor de la bază, atât la bovine, cât și la ovicaprine.

Tranșarea primară. Detașarea capului a fost pusă în evidență la bovine prin inciziile prezente la nivelul condililor occipitali. Tot în legătură cu detașarea capului de corp credem noi că pot fi puse și inciziile paralele, în sens transversal, observabile pe fața dorsală a atlasului de ovicaprine, rezultate în urma secționării ligamentului cervical.

Detașarea membrului posterior a putut fi observată la bovine și ovicaprine, prin inciziile prezente pe osul coxal, în proximitatea cavității acetabulare.

Eviscerarea. A fost evidențiată doar spargerea intenționată a craniului, în vederea extragerii creierului. La bovine aceasta se realiza prin lovituri în plan sagital. La ovicaprine în general craniul era spart în plan transversal, în spatele coarnelor.

Tranșarea secundară. Poate înainte, poate după detașarea membrilor de corp, extremitățile “seci”, lipsite de carne ale acestora erau înlăturate fie prin secționare la nivelul articulațiilor, fie prin retezare. Înlăturarea extremităților membrilor (autopodului) a fost observată la bovine și ovicaprine.

Porțiunile cu carne, de interes alimentar, erau tranșate prin scoaterea oaselor din articulații, fie cu ajutorul uneltelor tăioase mai fine, fie cu al celor mai puternice, fiind apoi retezate în bucăți mai mici, în vederea consumului. O serie întreagă de oase prezintă și urme de descărnare; spargerea lor după descărnare fiind efectuată probabil pentru recuperarea măduvei osului.

Precizăm că o serie de urme prezente pe oase ar putea fi puse și în legătură cu activitățile artisanale, în special de confecționare de unelte. Amintim aici diversele urme de retezare de pe metapodiile de bovine și ovicaprine, știut fiind că aceste oase, datorită rezistenței lor, erau preferate ca materie primă pentru împungătoare, mânere etc.

În încheierea prezentării sumare a modului de tranșare a animalelor domestice se cuvine să facem o precizare. Dacă pentru așezarea de secol III p.Chr. de la Militari¹² analiza tafonomică ne permitea să afirmăm că “precizia cu care oasele au fost retezate/sparte denotă faptul că cel puțin tranșarea primară a animalelor era făcută de indivizi specializați, pricepuți în ale măcelăriei”, pentru așezarea gumelnițeană de la Măriuța nu mai putem spune același lucru. Aici oasele sunt sparte mai degrabă neîndemânatic (probabil și datorită uneltelor rudimentare) și nu întotdeauna în același loc, cu presupusa stereotipie a unui măcelar al satului; la fel, și inciziile de dezarticulare nu se află întotdeauna “la locul potrivit”, unde s-

ar fi aflat dacă ar fi fost făcute de cineva cu experiență. Pe undeva hilară este încercarea de dezarticulare (cu lama de silex!) la nivelul vertebrelor lombare la bovine, ce a lăsat numeroase incizii pe arcul și procesele articulare craniale ale unei asemenea vertebre¹³. După încercări zadarnice, totul a fost rezolvat în final cu o lovitură de topor.

Toate aceste observații întăresc presupunerea că sacrificarea și tranșarea animalelor în așezarea gumelnițeană de la Măriuța ar fi putut fi făcută de oricare din membrii comunității, și nu de un individ specializat.

Economia animalieră

Privitor la raportul mamifere domestice / mamifere sălbatice, se observă că acesta înclină mult în favoarea primelor (86,01% NR, 75,41% NMI domestice, tab. 2), creșterea animalelor constituind, se pare, principala activitate în cadrul economiei animaliere a comunității gumelnițene de la Mariuța.

În ce privește animalele domestice, se observă predominanța netă a bovinelor (51,13% NR¹⁴). Acestea sunt urmate de ovicaprine (31,22% NR total ovicaprine) și de suine (17,65% NR).

Din analiza vârstelor de sacrificare a bovinelor de la Măriuța reiese că acestea erau crescute atât ca furnizoare de carne cât și pentru produsele lor secundare (lapte, posibil forță de tracțiune; dovadă sunt oasele celor trei indivizi sacrificați la o vârstă de peste 8 ani). Ovicaprinele, așa cum reiese din analiza lotului avut la dispoziție, se pare că erau crescute în principal pentru produsele secundare (lapte, lână, păr). Suinele domestice, exploatate pentru carne, erau sacrificate în funcție de cerințele alimentare. S-a pus în evidență și consumul alimentar al câinelui.

Vânătoarea era probabil o activitate sporadică, de compensare a alimentației carnate. Erau vâdate cu precădere ungulatele mari (cerb, mistreț, cal, bour, căprior), care furnizau o cantitate însemnată de carne. Animalele vâdate erau aduse întregi în așezare (fără o tranșare prealabilă), după cum o dovedește prezența falangelor de cerb și cal.

Study of faunal material from the eneolithic settlement at Măriuța (Călărași county)

Abstract

The settlement lies at about 250 m NE of Măriuța village, on the terrace of Mostiștea river. The faunal material, which comes from Gumelnița B1 level, campaign 2000, consists mainly of mammals osteological remains (876 rests, from which 529 were determined). Also there are three remains, one for each following groups of animals: fish (a vertebra of wels catfish), reptiles (a carapace fragment of fresh water tortoise), birds (an unidentified tarsometatarsus). As concerns the mammals, there were identified five domestic species (cattle, sheep, goat, pig and dog) and six wild species (wild horse, aurochs, red deer, roe deer, wild boar and fox). For the domestic mammals (cattle, ovicaprins, pig) there were analysed the manners in which the animals were slaughtered. The awkwardness in which

the bones were disjointed and chopped suggests that at Măriuța, these animals could be slaughtered not by a specialised individual, but by any other member of the community. It was observed that also dogs were used on alimentary purposes. Regarding the animal economy, the archaeozoological analysis was proved that it was mainly based on animal husbandry. Among the domestic animals, the most exploited was the cattle, followed by the ovicaprins and suids. Hunting was probably a sporadic activity. There were specially hunted the great ungulates, which furnished an important amount of meat.

Note

1. M. Șimon, E. Paveleț, BMTA 5-6, 2000, p. 181;
2. Tinem să mulțumim pe această cale arheologului Valentin Parnic, de la Muzeul Dunării de Jos, Călărași, pentru amabilitatea de a ne pune la dispoziție acest material; în prezent materialul se află în cadrul colecției osteologice a Laboratorului de Arheozoologie, CNCP-MNIR;
3. Determinarea și reconstituirea dimensiunilor a fost făcută de arheozoologul Valentin Radu, căruia îi aducem mulțumiri pe această cale;
4. Acestea, după o prealabilă determinare biologică, au fost predate arheologului, pentru valorificarea lor în cadrul studiilor de specialitate;
5. Cf. V. Forest, RMV 148, 12, 1997, p. 955. Reamintim că în lucrările de arheozoologie clasele mari de vârstă (infans, juvenil, subadult etc) sunt raportate la vârsta scheletică, și nu la cea biologică a animalelor, ceea ce ar putea crea o oarecare confuzie cititorului neavizat. Pentru exemplificare, maturitatea sexuală la bovine se instalează la 12-15 luni (D. Cazacu, apud M. Udrescu, L. Bejenaru, C. Hrișcu, *Introducere în Arheozoologie*, Ed. Corson, 1999, p. 54) pe când, raportat la vârsta scheletică, acestea sunt încă juvenile;
6. Au vârstele de peste 2,5 ani, cf. M. Udrescu, L. Bejenaru, C. Hrișcu, op cit;
7. Au vârstele de peste 1,5 ani, cf. M. Udrescu, L. Bejenaru, C. Hrișcu, op cit;
8. D. Moise, comunicare susținută la al II-lea Colocviu Internațional "Bazinul Dunării de Jos în mileniile V-III î.e.n.", Muzeul Național de Istorie a României, noiembrie 1996, idem, date inedite;
9. D. Moise, CA 10, 1997, p. 111, 113, idem, date inedite;
10. D. Moise, date inedite;
11. Deși la Căscioarele chinofagia nu a fost atestată în mod direct, prin analiză tafonomică, o putem deduce din ponderea ridicată pe care o au resturile de câine în cadrul materialului osteologic; astfel, în materialul Gumelnița B1, unde asistăm la o adevărată răsturnare de situație față de Gumelnița A2, animalele sălbatice devenind acum predominante (A. Bolomey, ARA 5, 1968, p. 19), câinele se situează, în cadrul domesticilor, imediat după bovine ca număr de resturi (*Bos taurus*: NR=201, *Canis familiaris*: NR=166), depășindu-le ca număr minim de indivizi (*Bos taurus*: NMI=15, *Canis familiaris*: NMI=22) (idem, date inedite);
12. M. Negru, C. F. Schuster, D. Moise, *Militari - Câmpul Boja. Un sit arheologic pe teritoriul Bucureștilor*, Vavila Edinf SRL, București, 2000, p. 160;
13. La acest nivel, fără secționarea discurilor intervertebrale (și această operație la rândul ei destul de dificilă dacă animalul este adult) este imposibil de a scoate din articulații vertebrele;
14. Procentele vehiculate reprezintă frecvențe raportate la totalul resturilor "triadei domestice": bovine-ovicaprino-suine;

Tab. 1: Măriuța 2000, Repartiția pe specii a resturilor osoase de mamifere

ELEMENT ANATOMIC	<i>Bos taurus</i>	<i>Ovis aries</i>	<i>Capra hircus</i>	ovicaprine	<i>Sus domesticus</i>	<i>Canis familiaris</i>	<i>Equus cf. caballus</i>	<i>Bos primigenius</i>	<i>Cervus elaphus</i>	<i>Capreolus capreolus</i>	<i>Sus scrofa attila</i>	<i>Vulpes vulpes</i>	<i>Bos / Cervus</i>	ovicaprine/ <i>Capreolus</i>	INDETERMINABIL
Cornua*									3						
Neurocranium**	16(3)	3	4(1)		13	1		2	1						
Viscerocranium	11			2	3				1		1				
Dentes sup.	4			1			2								
Mandibula	18			18	17			2	1		3				
Dentes inf.	7			1	1										
Atlas	2			4					1						
Epistropheus	5			3	1										
et Vert. cv.	11			2	2			1			1				
Vert. thor.	12			5	1	1	2		1						
Vert. lumb.	8			5	3				4		3				
Sacrum	2							1							
Vert. caud.	1														
Costae															168
Sternum	1														
Scapula	9	3	3	8	3	1				1	1		1		
Humerus	13	11	3	7	7	1				1	1	1			
Radius	7	7	2	2	2		1			1	1				
Ulna	1	1			7	3									
Radio-Ulna	5		2												
Carpalia	4														
Metacarpus	8	1		6	2	1			1		1				
Pelvis	10			11	4	2			1		3				
Femur	10			7	6	2	1		4	1	1	1		1	
Patella	1						1								
Tibia	6	2		9	5	1			4	1		1	1		
Talus	3								2		1				
Calcaneus	10														
et Tarsalia	4														
Metatarsus	8			5	1				2						
Metapodalia															
Phalanx 1	17						2		1						
Phalanx 2	6								1						
Phalanx 3	6						1		2						
TOTAL	226	28	14	96	78	13	10	6	30	5	17	3	2	1	347

* = Cervide

** = Inclusiv procesele comulare ale cavicomelor (*Bos*, *Ovis*, *Capra*), care au fost trecute în paranteze

Tab. 2

Tab. 3: Măriuța 2000, Clasele de vârstă ale principalelor grupe de animale domestice

	bovine			ovicaprine			suine					
	NMI	VS	DB	NMI	VS	DB	NMI	VS	DB			
0-6 luni	2	neonat, infans	MS	2	neonat, infans	PR	1	infans	MS			
6 luni - 1 an	2	juvenil		5	juvenil		MS	5		juvenil	PR	
1 - 1,5 ani	2	juvenil		3	subadult subadult		PR	4		juvenil		
1,5 - 2 ani	3	juvenil						4		subadult		
2 - 2,5 ani	3	subadult		1	subadult		PR					
2,5 - 3 ani	1	subadult		1	subadult							
3 - 3,5 ani	2	adult										
3,5 - 4 ani												
4 - 5 ani				1	adult						1	adult
5 - 6 ani												
6 - 8 ani	2	matur		matur								
8 - 10 ani												
peste 10 ani	1	matur										

Legendă: VS vârstă scheletică; DB - date biologice (MS - maturitate sexuală, PR - posibili reproducători)

SPECII
<i>Bos taurus</i>
<i>Ovis aries</i>
<i>Capra hircus</i>
ovicaprine
(ovicaprine)
<i>Sus domestica</i>
<i>Canis familiaris</i>
total domestice
<i>Bos / Cervus</i>
ovicaprine /
<i>Equus cf. caballus</i>
<i>Bos primigenius</i>
<i>Cervus elaphus</i>
<i>Capreolus capreolus</i>
<i>Sus scrofa</i>
<i>Vulpes vulpes</i>
total sălbatice
TOTAL

Tab. 4: Mărirea 2000, *Bos taurus* - date osteometrice

CRANIU NUCAL	n	lim	COARNE	valori			MANDIBULA	n	lim
înalt. foramen magnum	2	42; 44,8	circumf. bazala	151		200	P ₂ -P ₄	1	46,5
			proc. cornular				lung. M ₃	2	36,5; 39
			diam. mare bazal	54	52	67	lat. M ₃	2	15,3; 15,5
			proc. cornular (1)				lung. diastema	2	91; 93
			diam. mic bazal	40,3		55,8			
			proc. cornular (2)						
			lung. ext.			240			
			proc. cornular						
			indice (2x100/1)	74,6		83,3			
			sex	fem	masc tânăr	masc			
			obs	brahyceros	brahyceros	primigenius			

ATLAS	n	lim	AXIS	n	lim	med
lat. art. cran.	1	108,5	lung. corp cu proc. odont.	1	113,5	
lat. art. caud.	1	100,6	lung. corp cu proc. odont. (neepif. caud.)	3	77-100,5	87,7
lung: art. cran. - art. caud.	1	(81,5)	lung. arc (cu proc. art. caud.)	1	(65)	
înalt.	1	83	lat. art. cran.	4	76,8-(90)	82,9
			lat. între proc. art. caud.	4	50,5-67,8	59,6
			lat. între proc. transv.	1	80	
			lat. min. corp. vert.	5	46,2-58,5	50,5
			lat. art. caud.	1	48	
			înalt.	1	93	

SCAPULA	n	lim	med	HUMERUS	n	lim	RADIUS	n	lim	med
lung. min. col	3	47,2-54,2	51,4	lat. min. diaf.	1	27,8	lat. prox.	4	79-86,6	83,2
lung. art.	2	59; 68		lat. dist.	1	74,2	lat. art. prox.	4	73-78,2	75,8
lung. cav. glen.	2	52; 60		lat. trohl.	1	(69)	DAP prox.	6	39-(45)	42,1
lat. cav. glen.	3	44,5-52	48,5	DAP dist.	1	(69)	lat. dist.	3	65,2-84	73,4
							lat. art. dist.	3	58-76,5	64,6
							DAP dist.	3	38-48,2	42,2

ULNA	n	lim	METACARP	n	lim	med	COXAL	n	lim	med
lung. olecran	1	93	lat. prox.	3	(62)-67,5	64	lung. acetab.	5	61,5-74	67,8
gros. în dr. proc. anconeu	1	61,2	DAP prox.	4	35,8-39,2	37,7	lung. int. acetab.	6	46-56,5	52,6
gros. min. olecran	1	50	lat. min. diaf.	1	32,8		înalt. min. col ilium	2	37; 38,8	
lat. art.	1	(45)	gros. min. diaf.	1	23,5		lat. min. col ilium	2	20; 21,6	
			lat. dist.	1	67,8					
			DAP dist.	1	36,2					

FEMUR	n	lim	med	PATELA	n	lim	TIBIE	n	lim	ASTRAGAL	n	lim	med
lat. prox.	1	121		lat. max.	1	60	lat. prox.	1	105,8	lung. max. later.	3	60-73,2	68,1
gros. cap femural	4	45,2-47,8	46,5				DAP prox.	1	97	lung. max. med.	1	66,5	
							lat. dist.	1	60,8	gros. later.	3	35-40	38
							DAP dist.	1	47	gros. med.	3	34,5-39	36,5
										lat. dist.	2	44; 48	

CALCANEU	n	lim	med	CENTROTARS	n	lim	METATARS	n	lim
lung. max.	3	133-149	140,8	lat. max.	2	50; 51	lat. prox.	1	50
lat. max.	4	44-51,5	46,6				DAP prox.	1	50,2
							gros. min. diaf.	1	25,2
							lat. dist.	1	57
							DAP dist.	2	33,2; (34)

FALANGAI	n	lim	med	FALANGA2	n	lim	med	FALANGA3	n	lim	med
lung. max.	12	50,5-63,2	58,4	lung. max.	6	37,5-44	40,1	lung. diag. sola	5	62,7-76,2	68,5
lat. prox.	13	27-34	30,7	lat. prox.	6	28-33	30,6	lung. dors.	4	50-61,2	54,3
lat. min. diaf.	12	22,2-29,5	26,4	lat. min. diaf.	6	21,8-26,3	24,4	lat. la mijl. solei	6	22-25,2	23,2
lat. dist.	11	26,5-38,5	30,4	lat. dist.	6	24-28,5	26,2				

Tab. 5: M

CRANIU	
lat. cond. occipit.	
lat. foramen magnum	
înalt. foramen magnum	
lat. min. pariet	
lat. max. neurocraniu	
sex	

RADIUS	n
lat. prox.	2
lat. art. prox.	2
DAP prox.	3
lat. min. diaf.	6

Tab. 6: M

COARNE	
lat. max. între proc. cor	
circumf. bazala proc. co	
diam. mare bazal proc.	
diam. mic bazal proc. c	
sex	
obs	

HUMERUS	
lung. max.	
lung. max. de la capul l	
lat. min. diaf.	
lat. dist.	
lat. trohl.	
DAP dist.	
Talia (cm)	

Tab. 7: Măriuța 2000, ovicaprine - date osteometrice

MAXILAR	n	lim	MANDIBULA	n	lim	med
P ² -P ⁴	1	28,8	lung: Gonion caudale - aboral alv. M ₁	1	(44,5)	
			M ₁ -M ₃	2	46; 50	
			P ₂ -P ₄	1	22,5	
			lung. M ₃	1	20	
			lat. M ₃	1	7	
			lung. diastema	1	32	
			înalt. aboralaram vert.	1	64,8	
			înalt. la mijl. ram vert.	1	59,8	
			înalt. oralaram vert.	1	(87)	
			înalt. ram oriz. dupa M ₃	2	31; 32	
			înalt. ram oriz. înaintea M ₁	2	20,2; 20,8	
			înalt. ram oriz. înaintea P ₂	1	16	

ATLAS	n	lim	med	AXIS	n	lim	med
lat. max.	3	47,3-56,2	52,2	lung. corp cu proc. odont.	3	50,8-56	54
lung. max.	3	39,5-44,8	41,8	lat. art. cran.	3	40-40,3	40,2
lat. art. cran.	4	40,2-45,2	42,3	lat. între proc. art. caud.	1	(28,2)	
lat. art. caud.	3	37,2-41,2	39	lat. min. corp. vert.	3	20,2-23,2	21,3
lung: art. cran. - art. caud.	3	37,8-41	39	lat. art. caud.	2	20,2; 21,5	
înalt.	3	30-33,3	31,2	înalt.	1	(44)	

SCAPULA	n	lim	med	HUMERUS	n	lim	med	METACARP	n	lim	med
lung. min. col	4	15-17	15,6	lat. min. diaf.	4	11,8-14,8	13,1	lat. prox.	4	18,8-22	20,3
lat. cav. glen.	1	17,5						DAP prox.	4	13,8-15,8	15
								lat. min. diaf.	4	11,5-12,8	12,1
								gros. min. diaf.	3	8,2-9,5	8,9

COXAL	n	lim	med	FEMUR	n	lim	TIBIE	n	lim	METATARS	n	lim	med
lung. acetab.	5	23,2-27	25	lat. dist.	1	34,8	lat. min. diaf.	2	14,8; 15	lat. prox.	2	20; 21	
lung. int. acetab.	5	20-24	21,4	DAP dist.	1	39,8				DAP prox.	2	16; 20,5	
înalt. min. col ilium	7	13-15,2	13,9							lat. min. diaf.	3	11,5-12	11,8
lat. min. col ilium	7	7,3-10,8	8,8										
lung. int. foramen obturat	1	29	29										

Tab. 8: Măriuța 2000, *Sus domesticus* - date osteometrice

CRANIU	n	lim	MANDIBULA	n	lim	AXIS	n	lim
Acrocraion-Bregma	1	45	P ₁ -P ₄	1	52	lung. arc (cu proc. art. caud.)	1	36
lat. min. parietal	2	16; 30	P ₂ -P ₄	1	38	lat. art. cran.	1	(40)
			I ₁ -P ₂	1	44,8	lat. min. corp. vert.	1	30,5
			ling. simfiza	2	53,5; 66	înalt.	1	53
			înalt. ram oriz. înaintea P ₂	1	43,2	obs: neepifizat caudal		
			lat. între alv. canini	2	44,5; 45,5			
			diam. max. alv. canin	2	13,2; 14			
			sex		fem (3)			

SCAPULA	n	lim	HUMERUS	n	lim	RADIUS	n	lim	ULNA	n	lim	med
lung. min. col	1	24	lat. min. diaf.	2	15,8; 17,5	lat. prox.	1	28,2	gros. în dr. proc. anconeiu	5	23,3-33	28,7
lung. art.	1	35,8	lat. trohl.	1	33	DAP prox.	1	19,3	gros. min. olecran	2	23,2; 27	
lung. cav. glen.	1	31,8	DAP dist.	1	39	lat. min. diaf.	1	18	lat. art.	7	16,2-23	19,6
lat. cav. glen.	1	23										

Tab. 9: Măriuța 2000, *Canis familiaris* - date osteometrice

SCAPULA	n	lim	HUMERUS	n	lim	ULNA	n	lim
lung. min. col.	1	19,5	lat. min. diaf.	1	10	gros. în dr. proc. anconeu	1	19
lung. art.	1	24,5				gros. min. olecran	1	15
lung. cav. glen.	1	22,9				lat. art.	2	12,5; 13,2
lat. cav. glen.	1	14,9						

COXAL	n	lim	FEMUR	n	lim
lung. acetab.	1	21,5	lat. min. diaf.	2	11,8; 13
lung. int. acetab.	1	18,3			
înalt. min. col ilium	2	14,2; 15,5			
lat. min. col ilium	2	7,5; 8,5			

Tab. 10: Măriuța 2000, *Equus cf. caballus* - date osteometrice

RADIUS	n	lim	FEMUR	n	lim	PATELA	n	lim
DAP prox.	1	40,5	gros. cap femural	1	61	lung. max.	1	(64)
lat. min. diaf.	1	37,5	obs: neepifizat proximal			lat. max.	1	48,5

Tab. 11: Măriuța 2000, *Cervus elaphus* - date osteometrice

CRANIU	n	lim	ATLAS	n	lim	METACARP	n	lim
lat. cond. occipit.	1	86,3	lat. max.	1	140	lat. dist.	1	51,3
lat. foramen magnum	1	33	lung. max.	1	118	DAP dist.	1	30,8
înalt. foramen magnum	1	39	lat. art. cran.	1	80,8	obs: neepifizat		
			lat. art. caud.	1	79			
			lung: art. cran. - art. caud.	1	100,5			
			înalt.	1	(81)			

TIBIE	n	lim	ASTRAGAL	n	lim	METATARS	n	lim
lat. prox.	1	95,5	lung. max. later.	2	58,2; 64	lat. prox.	1	43,2
DAP prox.	1	96,2	lung. max. med.	2	56; 59,5	lat. min. diaf.	1	29,5
lat. dist.	2	60,5; 66	gros. later.	2	32,5; 34	gros. min. diaf.	1	27
DAP dist.	2	46,5; 47,5	gros. med.	2	32,2; 35,8	lat. dist.	1	53
			lat. dist.	2	35,5; 41,8	DAP dist.	1	34,5

FALANGA1	n	lim	FALANGA2	n	lim	FALANGA3	n	lim
lung. max. perif.	1	66,8	lat. min. diaf.	1	18,8	lung. diag. sola	1	61,5
lat. prox.	1	26,5	lat. dist.	1	21	lung. dors.	1	47
lat. min. diaf.	1	20,5				lat. la mijl. solei	1	20,5
lat. dist.	1	24,5						

Tab. 12: Măriuța 2000, *Capreolus capreolus* - date osteometrice

SCAPULA	n	lim	HUMERUS	n	lim	RADIUS	n	lim	FEMUR	n	lim	TIBIE	n	lim
lung. min. col.	1	19,6	lat. min. diaf.	1	13	lat. prox.	1	25,8	lat. min. diaf.	1	14,2	lat. min. diaf.	1	13,5
lat. cav. glen.	1	21,2	DAP dist.	1	28	lat. art. prox.	1	24,2						
						DAP prox.	1	13,8						
						lat. min. diaf.	1	13						

Tab. 13: Măriuța 2000, *Sus scrofa attila* - date osteometrice

CRANIU	n	lim	SCAPULA	n	lim	HUMERUS	n	lim	RADIUS	n	lim
M ¹ -M ³	1	87,8	lung. art.	1	(44,3)	lat. min. diaf.	1	20	lat. prox.	1	36
lung. M ³	1	45,5	lung. cav. glen.	1	37,5	DAP dist.	1	49,5	DAP prox.	1	26
lat. M ³	1	25	lat. cav. glen.	1	33,8						

METACARP IV	n	lim	ASTRAGAL	n	lim
lung. max.	1	100,2	lung. max. later.	1	57,8
lung. fara proiectia plantara	1	95,2	lung. max. med.	1	51,2
lat. prox.	1	22,2	lat. dist.	1	33,5
lat. la mijl. diaf.	1	17	Talia (cm)	1	105,8
lat. dist.	1	24			
Talia (cm)	1	102,6			

Tab. 14: Măriuța 2000, *Vulpes vulpes* - date osteometrice

HUMERUS	n	lim	TIBIE	n	lim
lat. min. diaf.	1	9,3	lat. min. diaf.	1	9,5

Fig. 1: Măriuța 2000, frecvența speciilor de mamifere raportată la numărul de resturi

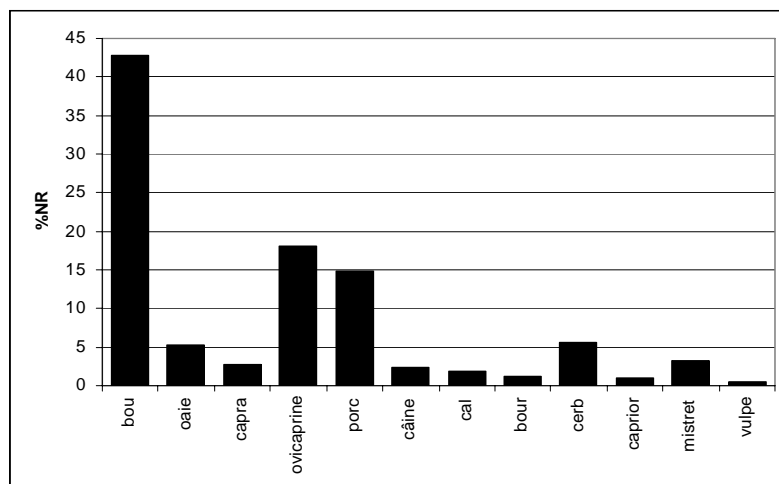

Fig. 2:

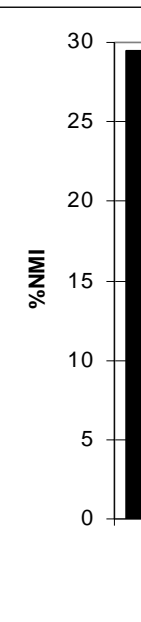
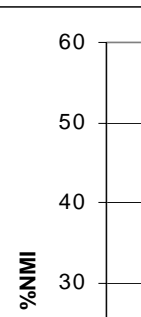

Fig. 3: Mărituța

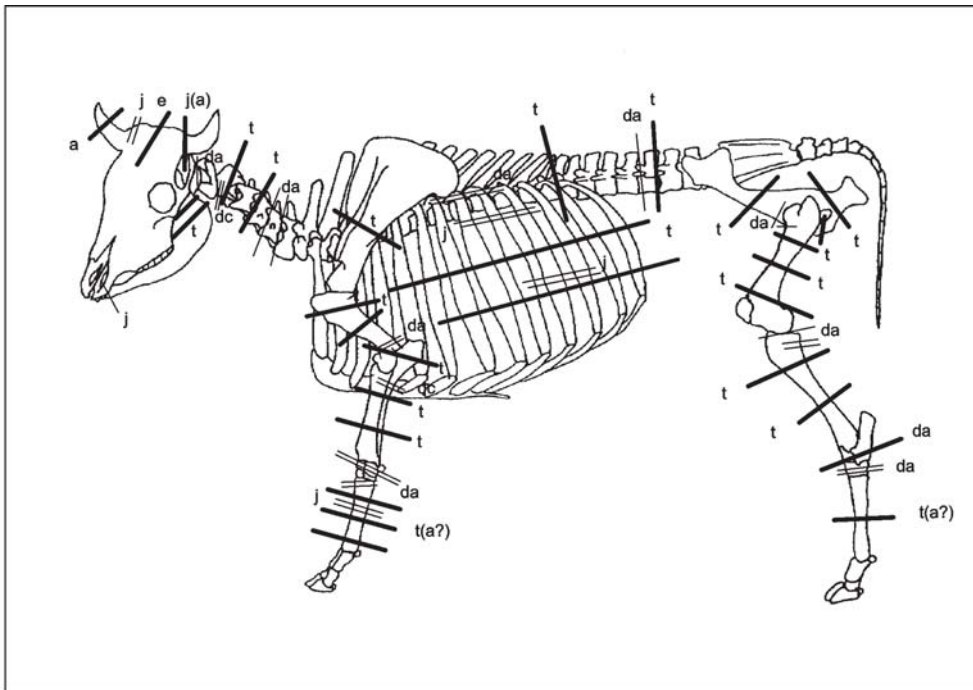

fig. 4: Măriuta, modul de transare a vitelor

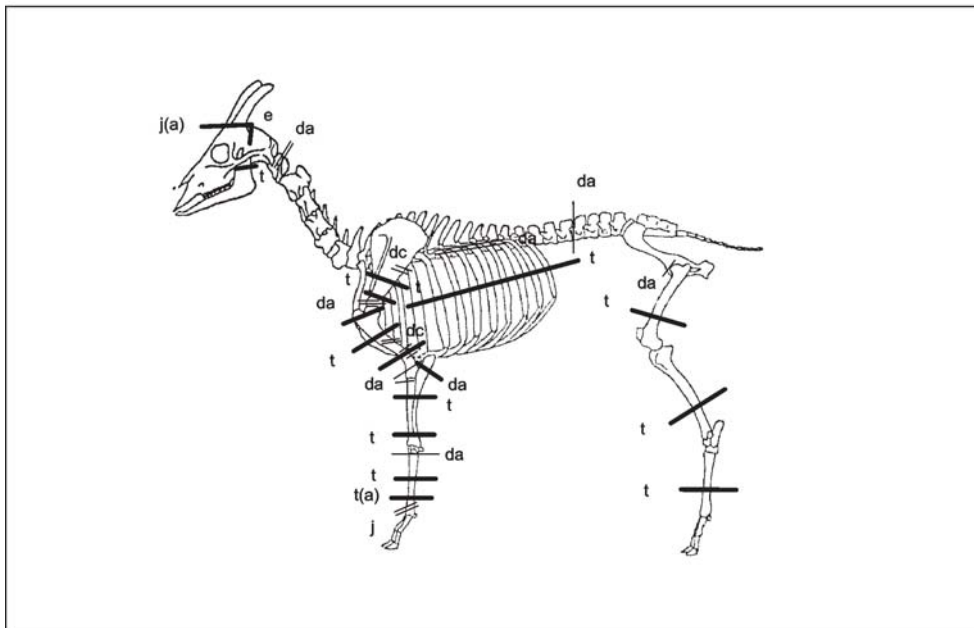

fig. 5: Măriuta, modul de transare a ovicaprinelor

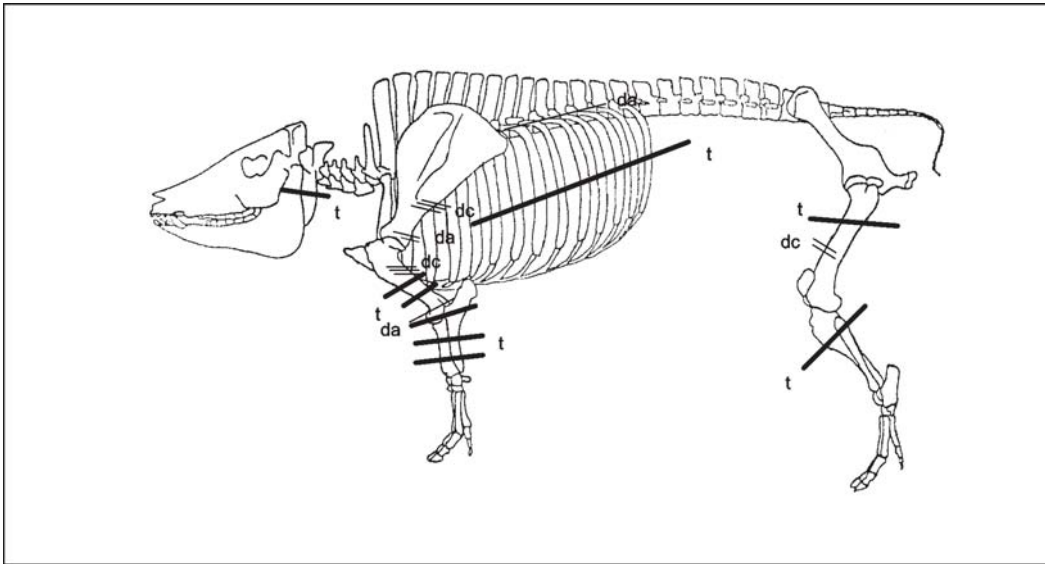

fig. 6: Măriuta, modul de transare a suinelor domestice

legendă: a - artizanat; da - dezarticulare; dc - descărnare; e - eviscerare; j - jupuire; t - transare

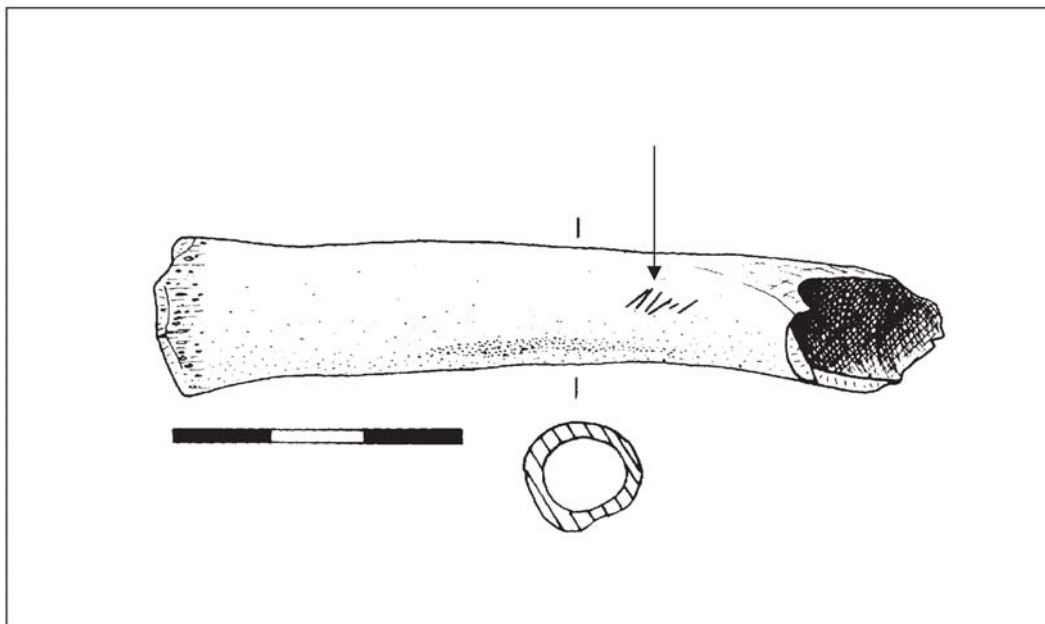

fig. 7: Măriuta, femur de câine cu incizii de descărnare